

Odláhčovacia služba

Odborný okrúhly stôl na tému: Dostupnosť vybraných sociálnych služieb pre osoby so zdravotným postihnutím na Slovensku.

Banská Bystrica, 7.12.2018

Ing. Mária Filipová

Obsah prezentácie

- Zdravotné postihnutie
- Medzinárodné dohovory
- Historický vývoj odľahčovacej služby
- Definícia odľahčovacej služby
- Registrácia odľahčovacej služby
- Kto má nárok na odľahčovaciu službu?
- Čo nám hovoria štatistické dáta a získané informácie?
- Závery a odporúčania

Zdravotné postihnutie

Osoby so zdravotným postihnutím sú osoby, ktoré majú dlhodobé fyzické, duševné, mentálne alebo zmyslové postihnutie, ktoré v interakcii s rôznymi prekážkami môže brániť ich plnému a účinnému začleneniu sa do spoločnosti na rovnoprávnom základe s ostatnými.

Medzinárodné dohovory / 1

- ***Všeobecná deklarácia ľudských práv***
- *Článok 1*
Všetci ľudia sa rodia slobodní a **rovní v dôstojnosti i právach.**
- *Článok 22*
- Každý človek ako člen spoločnosti má právo na sociálne zabezpečenie a nárok na to, aby mu boli národným úsilím a medzinárodnou súčinnosťou v súlade s organizáciou a prostriedkami príslušného štátu zabezpečené hospodárske, **sociálne** a kultúrne **práva**, nevyhnutné na **jeho dôstojnosť a na slobodný rozvoj jeho osobnosti.**

Medzinárodné dohovory / 2

- **Dohovor o právach osôb so ZP**
- *Článok 19*
- **Nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti** zakotvuje rovnaké právo všetkých osôb so zdravotným postihnutím popri iných opatreniach, aj aby osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k celému spektru **podporných služieb** či už domácich alebo pobytových a ďalších komunitných podporných služieb vrátane osobnej asistencie.
- *Článok 28*
- **Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana** – zaručuje právo pre osoby so zdravotným postihnutím aj ich rodiny na primeranú životnú úroveň,sociálnu ochranu, vzdelanie, poradenstvo, finančnú pomoc a **odľahčovaciu službu.**

Historický vývoj odľahčovacej služby

Vznik respitnej (odľahčovacej) starostlivosti bol iniciovaný v 60. – tých rokoch 20. storočia v USA a vo vyspelých štátoch Európy. Došlo k tomu na základe hnutia deinštitucionalizácie zdravotnej a sociálnej starostlivosti. Hnutie sa snažilo presadzovať občianske práva osôb so zdravotným postihnutím a návrat týchto osôb do ich domovov.

Odľahčovacie služby predstavujú predovšetkým pomoc rodinám, ktoré sa celoročne starajú o dieťa alebo iného člena s postihnutím, pri zvládaní tejto starostlivosti. Cieľom je umožniť rodičom odpočinúť si na určitú dobu od tejto starostlivosti a nabráť nové sily alebo im poskytnúť čas na vybavenie osobných záležitostí.

Definícia odľahčovacej služby

- Zákon č. 448/2008 Z.z. v znení neskorších predpisov **odľahčovaciu službu** zaraďuje medzi **podporné služby**. § 54 zákona o sociálnych službách definuje odľahčovaciu službu ako sociálnu službu poskytovanú fyzickej osobe, ktorá opatruje fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím podľa osobitného predpisu (zákon č. 447/2008 z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov), ktorou sa poskytuje alebo zabezpečuje fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím sociálna služba počas obdobia, v ktorom fyzická osoba, ktorá opatruje, nemôže opatrovanie vykonávať.
- Cieľom odľahčovacej služby je umožniť fyzickej osobe , ktorá opatruje, nevyhnutný odpočinok na účel udržania jej fyzického zdravia a duševného zdravia a prevencie jeho zhoršenia.

Registrácia odľahčovacej služby

- § 62 až §64 zákona o sociálnych službách definuje podmienky zápisu do registra poskytovateľov sociálnych služieb. Poskytovateľ sociálnej služby (obec, vyšší územný celok – alebo nimi zriadené organizácie, neverejný poskytovateľ sociálnej služby) **môže poskytovať sociálne služby len na základe zápisu do registra.**
- V praxi sa stretávame s poskytovaním odľahčovacej služby ako registrovanej, ale aj „neregistrovanej“ pod druhom odľahčovacia služba, ale pri tom sa poskytuje v rámci registrovaných druhov sociálnej služby.

Kto má nárok na odľahčovaciu službu ?

- **Nárok na odľahčovaciu službu** vzniká fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá je odkázaná na opatrovanie, ak stupeň jej odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby je V alebo VI. (§ 14 ods. (4) zákona č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia).
- Prijímateľom odľahčovacej služby sú a mohli by byť (potencionálne) poberatelia príspevku za opatrovanie.

Čo nám hovoria štatistické dáta a získané informácie? / 1

- Príspevok na opatrovanie – počet opatrovaných osôb – región – podľa veku – 06/2018

Región	Do 18 rokov		18 - 25 rokov		26 - 39 rokov		40 - 61 rokov		62 a viac rokov		Celkový súčet
	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	
Bratislavský kraj	245	122	93	59	144	108	167	161	544	1 015	2 658
Trnavský kraj	400	185	182	145	309	215	449	328	1 039	1 820	5 072
Trenčiansky kraj	312	148	187	110	299	230	334	252	861	1 497	4 230
Nitriansky kraj	409	254	257	188	450	380	694	507	1 750	3 685	8 574
Žilinský kraj	512	303	276	197	415	284	685	510	2 159	4 169	9 510
Banskobystrický kraj	390	223	213	158	365	280	517	423	1 078	2 239	5 886
Prešovský kraj	619	381	370	287	569	418	709	513	1 812	3 398	9 076
Košický kraj	631	388	293	208	451	395	726	592	1 866	3 792	9 342
Spolu SR	3 518	2 004	1 871	1 352	3 002	2 310	4 281	3 286	11 109	21 615	54 348

Čo nám hovoria štatistické dáta a získané informácie? / 2

- Príspevok na opatrovanie – počet poberateľov – región – podľa veku 06/2018
- do 18 r. 18 – 25 26 – 39 40 – 61 62 a viac

Región	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	
Bratislavský kraj	0	0	6	13	50	215	204	855	309	946	2 598
Trnavský kraj	0	0	20	41	90	529	429	1 994	410	1 438	4 951
Trenčiansky kraj	0	0	5	24	46	310	333	1 623	413	1 401	4 155
Nitriansky kraj	0	0	40	75	196	836	802	3 354	662	2 364	8 329
Žilinský kraj	0	0	32	112	157	1 075	881	3 531	820	2 655	9 263
Banskobystrický kraj	0	0	28	68	147	594	663	2 164	525	1 575	5 764
Prešovský kraj	0	0	37	113	177	936	939	3 613	719	2 300	8 834
Košický kraj	0	0	67	151	280	1 007	1 084	3 264	873	2 422	9 148
Spolu SR	0	0	235	597	1 143	5 502	5 335	20 398	4 731	15 101	53 042

Čo nám hovoria štatistické dáta a získané informácie? / 3

- K 30.6.2018 počet poberateľov príspevku za opatrovanie je 53 042, čo predstavuje takmer 1 % z celkového počtu obyvateľov na Slovensku (k 31.12.2017 – 5 443 120 obyvateľov – 0,97%)
- 48,5 % poberateľov príspevku na opatrovanie je vo veku 40 – 61 rokov (37,4% - 62 a viac)
- 78,4% poberateľov príspevku za opatrovanie tvoria ženy
- 60, 21 % opatrovaných je vo veku 62 a viac rokov, **10,16 % opatrovaných vo veku do 18 rokov**
- **26,8 % poberateľov príspevku na opatrovanie sú rodičia**
- 59,25 % poberateľov príspevku na opatrovanie sú ostatné FO

Informácie získané od samospráv/1

- Bolo oslovených celkom **88 samospráv** podľa zákona č. 211/2000 z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, vyplnených žiadostí o informácie o odľahčovacej službe bolo 61, čo predstavuje 69,32 % návratnosť.
- Zo získaných informácií je možno konštatovať, že **odľahčovacia služba sa nevyužíva zo strany poberateľov príspevku za opatrovanie vo zvýšenom počte**. Svedčí o tom počet žiadateľov o odľahčovaciu službu, kde z 18 hodnotených samospráv evidujú počet žiadateľov v množstve do 10.

Informácie získané od samospráv/2

- Ak vezmeme do úvahy, že počet poberateľov príspevku v jednotlivých krajoch sa pohybuje v tisícoch od 2 598 do 9 263, je otázne prečo je tak nízky počet žiadateľov o odľahčovaciu službu ?
- Je málo informácií o odľahčovacej službe?
- Je nedostupná odľahčovacia služba?
- Nezodpovedá ponuka požiadavkám prijímateľov sociálnej služby?

Informácie získané od samospráv/3

- Čo sa týka formy a druhu poskytovanej odľahčovacej služby z 18 hodnotených samospráv :
- 8 z nich poskytuje odľahčovaciu službu formou terénnej sociálnej služby prostredníctvom opatrovateľskej služby,
- 10 samospráv poskytuje odľahčovaciu službu prostredníctvom pobytovej sociálnej služby – zariadenie opatrovateľskej služby na krátkodobý pobyt.
- Odľahčovaciu službu prostredníctvom zariadenia pre seniorov poskytuje 5 samospráv.

Informácie získané od samospráv/4

- Takmer všetky samosprávy, ktoré boli hodnotené nemajú vyčlenené kapacity zvlášť pre odľahčovaciu službu, lebo **ju poskytujú v rámci registrovaných iných druhov sociálnej služby** (okrem Čadce, kde v ZpS má vyčlenené 2 miesta pre odľahčovaciu službu).
- Zo 79 okresných miest má registrovanú odľahčovaciu službu len 7 (Myjava, Považská Bystrica, Prievidza, Kežmarok, Prešov, Sabinov, Tvrdošín).

++++

- Opatrovateľ má rovnaké postavenie ako zamestnanec v PP, nárok na dovolenku, návštevu lekára, nárok na oddych,....

- Nízka flexibilita, dlhodobu plánovať vopred
- Terénna forma je finančne náročnejšia ako pobytová
- Obce nedisponujú ZSS pre deti, ani zamestnancami – špecialistami s problematikou pre deti so ZP (napr. autisti)

Na záver

- Čo je dôvodom nízkeho stupňa rozvoja odľahčovacej služby v SR?
- Nie je dostatočný záujem zo strany opatrovateľov o uvedený druh sociálnej služby?
- Je poskytovanie odľahčovacej služby finančne náročné pre obce, pre prijímateľov služby?
- Čo je potrebné uskutočniť, aby odľahčovacia služba bola dostupná a mohli ju využívať opatrovatelia osôb s ŤZP?

maria.filipova@banskabystrica.sk
filipova.maja@gmail.com
+421905406462

**Ďakujem za
pozornosť**

